

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ
ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ
ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

& Άτομα

με Ψυχική Αναπηρία

www.ygeia-pronoia.gr

Με τη
συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής
Ένωσης

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ"

www.epanad.gov.gr

www.espa.gr

**ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ
& Άτομα με Ψυχική Αναπηρία**

ΕΚΔΟΣΗ:

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ (ΕΣΑμεΑ)

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 236 Τ.Κ.16341 ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ

ΤΗΛ. 210 9949837

ΦΑΞ: 210 5238967

E-MAIL: esaea@otenet.gr

www.esaea.gr

Επιστημονική επιμέλεια: Ευτύχης Φυτράκης, Δρ. Νομικής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία αποτελεί μια μεγάλη νίκη για το παγκόσμιο αναπηρικό κίνημα. Οι θεμελιώδεις αρχές του, μέσα από τη Σύμβαση, γίνονται πανανθρώπινες αξίες! Υπήρξε αποτέλεσμα σκληρής δουλειάς, μακροχρόνιας προσπάθειας, παγκόσμιας ζύμωσης αλλά και προϊόν ισορροπίας. Σ' αυτή τη διεργασία το αναπηρικό κίνημα συμμετείχε ενεργά, δίνοντας αγώνες αλλά και καταθέτοντας προτάσεις. Ο ρόλος των οργανώσεων των χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας, σ' αυτή τη διαπραγμάτευση υπήρξε ενεργός και ισότιμος.

Η Σύμβαση προσεγγίζει την αναπηρία, με όρους κοινωνικούς και όχι ιατρικούς, συμπεριλαμβάνοντας ξεκάθαρα και την ψυχο-κοινωνική αναπηρία στο περιεχόμενό της. Άλλωστε, οι δύο κεντρικοί άξονες της Σύμβασης, η Αρχή της αυτονομίας και ο Σεβασμός στη διαφορετικότητα, αποτελούσαν διαχρονικά αιτήματα αλλά και δικαιώματα και των ατόμων με ψυχική αναπηρία. Στοιχείο κλειδί στη Σύμβαση αποτελεί το άρθρο 12, το οποίο αφενός εγγυάται την ίση ικανότητα δικαίου και δικαιπραξίας για τα άτομα με (ψυχική) αναπηρία και αφετέρου εισάγει και στη χώρα μας την υποστηριζόμενη λήψη αποφάσεων.

Η κύρωση της Σύμβασης, το 2012, υποχρεώνει τη χώρα μας να συμμορφωθεί προς αυτήν, πράγμα που συνεπάγεται αλλαγές στη νομοθεσία αλλά και τη διοικητική λειτουργία, ώστε να εξασφαλίζεται η ισότιμη συμμετοχή των ΑμεΑ στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή. Επιπλέον: η κύρωση του Πρόσθετου πρωτοκόλλου επιτρέπει την προσφυγή σε διεθνή όργανα, για τυχόν παραβιάσεις, εκ μέρους του κράτους, ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προστατεύονται από τη Σύμβαση.

Με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ΑμεΑ έχουμε ένα εξαιρετικά ισχυρό εργαλείο στα χέρια μας το οποίο αξίζει να χρησιμοποιήσουμε. Είναι μια κατάκτηση, αλλά και μια βάση για διεκδικήσεις. Μ' άλλα λόγια, αποτελεί μια βαλβίδα εκκίνησης και όχι νήμα τερματισμού! Ειδικά για την ψυχοκοινωνική αναπηρία, χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια ώστε να απαγκιστρώσουμε το νομικό μας σύστημα από ξεπερασμένες λογικές. Η αυτοοργάνωση και αυτοεκπροσώπηση των ατόμων με ψυχο-κοινωνική αναπηρία αποτελούν μια καλή απάντηση, την οποία η ΕΣΑμεΑ ενισχύει με κάθε τρόπο.

Σε μια εποχή συρρίκνωσης του κοινωνικού κράτους το μέλλον ανήκει στη συλλογική διεκδίκηση, σπάζοντας το φράγμα της παθητικότητας, το πέπλο του στίγματος και το μύθο της ανικανότητας. Το κεκτημένο της Σύμβασης μας καλεί να ενώσουμε δυνάμεις.

I. Βαρδακαστάνης
Πρόεδρος ΕΣΑΜΕΑ

Τί είναι η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία;

Η «Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες» είναι μια διεθνής συνθήκη που προσδιορίζει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, όπως και την υποχρέωση των συμβαλλομένων κρατών να προστατεύουν και να προωθούν αυτά τα δικαιώματα.

Ισχύει στην Ελλάδα;

Ναι, από το 2012. Η Σύμβαση υπογράφηκε από την Ελλάδα και κυρώθηκε από την Ελληνική Βουλή με το **Νόμο 4074/2012** (ΦΕΚ Α-88/11.4.2012). Ως διεθνής σύμβαση έχει αυξημένη τυπική ισχύ, δηλ. υπερισχύει κάθε αντίθετης διάταξης νόμου, ακόμα και μεταγενέστερου.

Ποιο είναι το πνεύμα της Σύμβασης;

Δεν είναι τα άτομα με αναπηρία που πρέπει να αλλάξουν, προκειμένου να επιτευχθεί η κοινωνική τους ένταξη, αλλά η ίδια η κοινωνία που πρέπει να προσαρμοστεί στις ανάγκες των Ατόμων με Αναπηρία.

Η Σύμβαση αφορά τα Άτομα με Ψυχική Αναπηρία;

Ναι, γιατί στον ίδιο τον ορισμό των ατόμων, στην προστασία των οποίων στοχεύει, συμπεριλαμβάνει και τα άτομα με μακροχρόνιες ψυχικές, διανοητικές ή αισθητηριακές παθήσεις.

Τί είναι το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης;

Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο κυρώθηκε από την Ελλάδα ταυτόχρονα με τη Σύμβαση. Καθιερώνει δύο διαδικασίες για την ενδυνάμωση της εφαρμογής και της παρακολούθησης της Σύμβασης. Η πρώτη είναι η **ατομική προσφυγή**, που επιτρέπει στα άτομα να καταθέτουν αναφορές για παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους· η δεύτερη είναι η **δυνατότητα έρευνας**, που επιτρέπει στην Επιτροπή του ΟΗΕ να εξετάζει περιπτώσεις σοβαρών ή συστηματικών παραβιάσεων της Σύμβασης.

Πώς προέκυψε η Σύμβαση;

Τα κράτη διαπραγματεύτηκαν τη Σύμβαση με τη συμμετοχή των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών, Οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και Διακυβερνητικών οργανισμών. Η Σύμβαση και το προαιρετικό Πρωτόκολλο υιοθετήθηκαν από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, στις 13 Δεκεμβρίου 2006, και τέθηκαν προς υπογραφή από τα κράτη στις 30 Μαρτίου 2007. Μέχρι τον Σεπτέμβριο 2012, την είχαν υπογράψει 153 κράτη (90 το πρωτόκολλο) ενώ την είχαν κυρώσει 119 (72 το πρωτόκολλο) καθώς και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα κράτη που κυρώνουν τη Σύμβαση είναι νομικά δεσμευμένα να σέβονται το περιεχόμενό της.

Γιατί είναι απαραίτητο να έχουμε μια Συμφωνία για τα Δικαιώματα των ΑμεΑ;

Η Σύμβαση είναι απαραίτητη για να έχουμε μια ξεκάθαρη επιβεβαίωση ότι τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία είναι ανθρώπινα δικαιώματα και για να ενδυναμώσουμε τον σεβασμό προς αυτά. Αν και οι υπάρχουσες συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα προσφέρουν αξιοσημείωτες δυνατότητες για να προωθηθούν και να προστατευθούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, είναι μάλλον σαφές ότι αυτές οι δυνατότητες δεν έχουν αξιοποιηθεί. Πράγματι, τα άτομα με αναπηρία συνέχισαν να στερούνται τα δικαιώματά τους και ορισμένες φορές παρέμεναν στο περιθώριο της κοινωνίας. Αυτή η συνεχιζόμενη διάκριση απέναντι στα άτομα με αναπηρία κατέστησε αναγκαία την υιοθέτηση ενός νομικά δεσμευτικού κειμένου που να ορίζει τις νομικές υποχρεώσεις των κρατών για την πρόωση και προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

Ποια είναι σημασία της Σύμβασης;

Η Σύμβαση θεωρείται ορόσημο στην παγκόσμια ιστορία της αναπηρίας, αλλά και χάρτης πορείας των κρατών για τη διαχείριση της αναπηρίας. Αποσαφηνίζει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και τον τρόπο εφαρμογής τους. Σκοπό έχει να προωθήσει, να προστατεύσει και να διασφαλίσει την πλήρη και με ίσο τρόπο απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών απ' όλα τα άτομα με αναπηρία. Καθορίζει επίσης τις υποχρεώσεις των κρατών μελών του ΟΗΕ και υποδεικνύει μέτρα για την ικα-

νοποίηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

Η Σύμβαση είναι η πρώτη σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον 21ο αιώνα και το πρώτο νομικά δεσμευτικό όργανο με περιεκτική προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Ενώ η Σύμβαση δεν καθορίζει νέα ανθρώπινα δικαιώματα, προσδιορίζει με σαφήνεια τις υποχρεώσεις των κρατών να προωθούν, να προστατεύουν και να διασφαλίζουν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Έτσι, η Σύμβαση δεν αποσαφηνίζει μόνο ότι τα κράτη δεν πρέπει να διακρίνουν τα άτομα με αναπηρία, αλλά και καθορίζει τα βήματα που πρέπει να κάνουν τα κράτη για να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον ώστε τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να απολαμβάνουν πραγματική ισότητα στην κοινωνία.

Για παράδειγμα, η Σύμβαση προβλέπει τα κράτη να πάρουν μέτρα για να διασφαλίσουν προσβασιμότητα στο φυσικό περιβάλλον και στην τεχνολογία των επικοινωνιών. Παρομοίως, τα κράτη έχουν υποχρεώσεις για την αύξηση της γνώσης, τη βελτίωση της πρόσβασης στην δικαιοσύνη, τη διασφάλιση της προσωπικής αυτονομίας και τη συλλογή αναλυτικών στοιχείων σχετικών με τη Σύμβαση. Με αυτό τον τρόπο η Σύμβαση προχωρεί σε μεγαλύτερο βάθος, απ' ό,τι άλλες συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Σύμβαση καθορίζει τα βήματα που πρέπει να κάνουν τα κράτη για να καταπολεμήσουν τις διακρίσεις και να πετύχουν την ισότητα για όλους.

Τι καινούργιο φέρνει η Σύμβαση;

Η Σύμβαση ενσωματώνει μια προοπτική κοινωνικής ανάπτυξης, ενώ παράλληλα αναγνωρίζει τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας. Παράλληλα, είναι η πρώτη διεθνής σύμβαση για τα Άτομα με αναπηρία, που διασφαλίζει και προστατεύει τα πολιτικά, αστικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα τους και υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη να καταπολεμήσουν τις διακρίσεις.

Καθιερώνει, για πρώτη φορά, δύο μηχανισμούς:

- την **Επιτροπή** των δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία, με αρμοδιότητα την παρακολούθηση της εφαρμογής,
- τη **Διάσκεψη** των κρατών μελών, με αρμοδιότητα τη μελέτη ζητημάτων σχετικά με την εφαρμογή.

Ποια είναι η φιλοσοφία της Σύμβασης;

Με τη Σύμβαση αναγνωρίζεται:

- Ότι η αναπηρία αποτελεί **εξελισσόμενη έννοια** και προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμων με αναπηρία και περιβαλλοντικών εμποδίων ή εμποδίων συμπεριφοράς που δυσχεραίνουν ή αποκλείουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση.
- ότι η διάκριση εναντίον οποιουδήποτε ατόμου με βάση την αναπηρία, αποτελεί παραβίαση της έμφυτης αξιοπρέπειας του.
- η διαφορετικότητα των ατόμων με αναπηρία
- η σημασία της προσωπικής αυτονομίας και ανεξαρτησίας για τα άτομα με αναπηρία, περιλαμβανομένης της ελευθερίας να προβαίνουν σε δικές τους επιλογές.
- η σημασία της προσβασιμότητας στο φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον, στην υγεία και εκπαίδευση, στις πληροφορίες και επικοινωνίες.
- ότι τα άτομα με αναπηρία πρέπει να έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν ενεργά στη λήψη αποφάσεων σχετικά με πολιτικές και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που τα αφορούν άμεσα.

Ποιες είναι οι κατευθυντήριες αρχές της Σύμβασης;

Υπάρχουν οκτώ κατευθυντήριες αρχές που διαπνέουν τη Σύμβαση:

- Σεβασμός στην εγγενή ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την αυτονομία, την ελευθερία λήψης αποφάσεων και την ανεξαρτησία των ατόμων,
- Μη διάκριση,
- Πλήρης και αποτελεσματική συμμετοχή και ένταξη στην κοινωνία,
- Σεβασμός στη διαφορά και αποδοχή των Ατόμων με αναπηρία ως μέρους της ανθρωπότητας και της ανθρώπινης ποικιλομορφίας,
- Ισότητα ευκαιριών,
- Προσβασιμότητα,
- Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών,
- Σεβασμός στις αναπτυσσόμενες ικανότητες και στο δικαίωμα διατήρησης της ταυτότητάς των παιδιών με αναπηρία.

Ποιο είναι το περιεχόμενο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία;

Η Σύμβαση καθορίζει:

- τα **ανθρώπινα δικαιώματα** των ατόμων με αναπηρία,
 - τις **υποχρεώσεις** των κρατών για την προώθηση, την προστασία και τη διασφάλιση αυτών των δικαιωμάτων,
 - τους **μηχανισμούς** για την υποστήριξη και την παρακολούθηση της εφαρμογής της.
- Ειδικότερα, το **περιεχόμενό της** διαρθρώνεται στα ακόλουθα:
- **Προοίμιο** - δίνει τα γενικά συμφραζόμενα της Σύμβασης και προσδιορίζει σημαντικά ευρύτερα ζητήματα.
 - **Σκοπός** - καθορίζει τον στόχο της Σύμβασης ο οποίος είναι η προστασία και προώθηση της πλήρους και με ίσο τρόπο απόλαυσης του συνόλου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών κάθε ατόμου με αναπηρία καθώς και η προώθηση του σεβασμού της έμφυτης αξιοπρέπειάς του.
 - **Ορισμοί** - ορίζει όρους κλειδιά της Σύμβασης, όπως: επικοινωνία, γλώσσα, διάκριση λόγω αναπηρίας, εύλογη προσαρμογή και καθολικός σχεδιασμός.
 - **Γενικές αρχές** - προσδιορίζει τα πρότυπα ή τις επιταγές που αφορούν την αξιοποίηση των δικαιωμάτων που πηγάζουν από τη Σύμβαση, όπως η αρχή της μη-διάκρισης και η αρχή της ισότητας.
 - **Υποχρεώσεις** - αποσαφηνίζει τα βήματα που πρέπει να κάνουν τα κράτη για την προώθηση, την προστασία και την διασφάλιση των δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία.
 - **Συγκεκριμένα δικαιώματα** - προσδιορίζει τα ατομικά, πολιτισμικά, οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά ανθρώπινα δικαιώματα, βεβαιώνοντας ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν εξίσου αυτά τα δικαιώματα
 - **Ευνοϊκά μέτρα** - προσδιορίζει τα βήματα που πρέπει να κάνουν τα κράτη για να διασφαλίσουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον απόλαυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως: αύξηση της γνώσης, διασφάλιση προσβασιμότητας, προστασία και ασφάλεια σε καταστάσεις ρίσκου και ανθρωπιστικών εκτάκτων αναγκών, προώθηση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, διασφάλιση προσωπικής αυτονομίας, ευνοϊκής αποκατάστασης και συλλογή στατιστικών και στοιχείων.

- ▶ **Διεθνής συνεργασία** - αναγνωρίζει τη σημασία της συνεργασίας της διεθνούς κοινότητας για τη διασφάλιση της πλήρους απόλαυσης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.
- ▶ **Εφαρμογή και παρακολούθηση** - προβλέπει τα κράτη να καθορίσουν εθνικά πλαίσια για την παρακολούθηση και την εφαρμογή της Σύμβασης. Παράλληλα επιφορτίζει την Διάσκεψη των κρατών μελών, για την εφαρμογή της Σύμβασης, καθώς και την Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, για την παρακολούθηση της Σύμβασης.
- ▶ **Τελικές ρήτρες** - καθορίζει τις διαδικασίες για την υπογραφή, την κύρωση, την έναρξη ισχύος και άλλες διαδικαστικές προϋποθέσεις σχετικές με την Σύμβαση.

Ποια είναι τα Άτομα με Αναπηρία που προστατεύονται από τη Σύμβαση;

Η Σύμβαση δεν περιλαμβάνει ορισμό της “αναπηρίας” ή των “ατόμων με αναπηρία” ως τέτοιο. Ωστόσο, το άρθρο 1 παρέχει καθοδήγηση για το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης. Στην έννοια “**Άτομα με αναπηρία**” περιλαμβάνονται τα άτομα που έχουν μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, διανοητικές, πνευματικές ή αισθητηριακές παθήσεις, οι οποίες, κατά την αλληλεπίδραση τους με διάφορα εμπόδια, είναι δυνατόν να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική, σε ίση βάση, συμμετοχή τους στην κοινωνία.

Πάντως, η Σύμβαση δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να επεκτείνουν την προστασία, για παράδειγμα, και στα άτομα με βραχυχρόνια αναπηρία.

Ποια είναι η έννοια της “ αναπηρίας” στη Σύμβαση;

“**Αναπηρία**” – Το προοίμιο αναγνωρίζει ότι “η αναπηρία είναι μια εξελισσόμενη έννοια και ότι η αναπηρία είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμων με βλάβες και συμπεριφοριστικά και περιβαλλοντικά εμπόδια που παρεμποδίζει την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή στην κοινωνία σε ίση βάση με τους υπόλοιπους”.

- ▶ Η “**αναπηρία**” **θεωρείται μια εξελισσόμενη έννοια**, αποτέλεσμα των εμποδίων από περιβάλλον συμπεριφορές οι οποίες δυσχεραίνουν τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία. Συνεπώς, η «αναπηρία» μπορεί να διαφοροποιηθεί ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν από κοινωνία σε κοινωνία.

► Η **αναπηρία δεν θεωρείται ιατρική κατάσταση**, αλλά μάλλον αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην κατάσταση συγκεκριμένων ατόμων με ένα αφιλόξενο περιβάλλον ή αρνητικές συμπεριφορές. Τα άτομα αυτά δεν χρειάζονται διόρθωση. Αντίθετα, αν εκλείψουν τα εμπόδια από το περιβάλλον ή από συμπεριφορές, μπορούν να συμμετέχουν ως ενεργά μέλη της κοινωνίας και να ασκούν πλήρως τα δικαιώματά τους.

Πως αντιμετωπίζει η Σύμβαση τη δικαιοπρακτική ικανότητα;

Η στέρηση δικαιοπρακτικής ικανότητας έχει χρησιμοποιηθεί για να αφαιρέσει την προσωπικότητα και για να αποκλείσει τα άτομα με ψυχική αναπηρία από την διαχείριση των ίδιων τους των ζωνών. Το άρθρο 12 της Σύμβασης παραμερίζει αυτές τις στερήσεις, απονέμοντας νομική προσωπικότητα, σε όλα τα άτομα με αναπηρία, και αναγνωρίζοντας ότι έχουν τη νομική ικανότητα να διαχειριστούν τις ίδιες τους τις ζωές.

Επίσης η Σύμβαση δίδει έρεισμα για την υποστήριξη της δικαιοπρακτικής ικανότητας των Άτομα με Αναπηρία (υποστηριζόμενη λήψη αποφάσεων). Η **υποστήριξη** δεν επιβάλλεται στα Άτομα με Ψυχική Αναπηρία, ανεξάρτητα από τη θέλησή τους, αλλά προσφέρεται ως βοήθεια που πρέπει να είναι διαθέσιμη, σ' όποιον θέλει να τη χρησιμοποιήσει.

Ποια είναι τα συγκεκριμένα δικαιώματα της Σύμβασης;

Η Σύμβαση επαναβεβαιώνει ότι τα άτομα με αναπηρία απολαμβάνουν τα ίδια ανθρώπινα δικαιώματα με τον καθένα. Τα συγκεκριμένα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τη Σύμβαση είναι:

- δικαίωμα στην ζωή, ελευθερία και ασφάλεια του ατόμου,
- δικαίωμα σεβασμού στη σωματική και ψυχική ακεραιότητα,
- ισότητα ενώπιον του νόμου, χωρίς διακρίσεις, και δικαιοπρακτική ικανότητα,
- ελευθερία από τα βασανιστήρια,
- ελευθερία από την εκμετάλλευση, βία και κακομεταχείριση,
- ελευθερία κίνησης και εθνικότητας,
- δικαίωμα στη ζωή στην κοινότητα,
- σεβασμός στην ιδιωτικότητα,
- σεβασμός στην κατοικία και την οικογένεια,

- δικαίωμα στην εκπαίδευση,
- δικαίωμα στην υγεία,
- δικαίωμα στην εργασία,
- δικαίωμα σε ένα επαρκές επίπεδο ζωής,
- δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτική, πολιτιστική και δημόσια ζωή.

Ποιες είναι οι υποχρεώσεις των κρατών μελών από την Σύμβαση;

Η Σύμβαση προσδιορίζει γενικές και συγκεκριμένες υποχρεώσεις στα κράτη μέλη σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Σε όρους γενικών υποχρεώσεων, τα κράτη μέλη πρέπει:

- να υιοθετήσουν νομοθεσία και διοικητικά μέτρα για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία·
- να υιοθετήσουν νομοθετικά και άλλα μέτρα για να θέσουν τέλος στις διακρίσεις·
- να προστατέψουν και να προωθήσουν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις πολιτικές και όλα τα προγράμματα·
- να σταματήσουν οποιαδήποτε πρακτική που παραβιάζει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία·
- να διασφαλίσουν ότι ο ιδιωτικός τομέας και οι ιδιώτες σέβονται τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία·
- να επιχειρήσουν έρευνες και ανάπτυξη των διαθέσιμων αγαθών, υπηρεσιών και τεχνολογίας για τα άτομα με αναπηρία και να ενθαρρύνουν τους υπόλοιπους να επιχειρήσουν τέτοια έρευνα·
- να παρέχουν προσβάσιμες πληροφορίες για τη βοηθητική τεχνολογία για τα άτομα με αναπηρία·
- να συνομιλούν με και να αναμειγνύουν άτομα με αναπηρία στην ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που τους αφορούν·

Πώς παρακολουθείται η Σύμβαση;

Η Σύμβαση προβλέπει την παρακολούθησή της τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές ε-

πίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, η Σύμβαση προβλέπει τα κράτη, ανάλογα με τα νομικά και διοικητικά συστήματα, να διατηρούν, ενδυναμώνουν, προσδιορίζουν ή εγκαθιδρύουν ένα πλαίσιο για την προώθηση, προστασία και παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης.

Σε διεθνές επίπεδο, η Σύμβαση ιδρύει μια Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με αναπηρία η οποία έχει τον ρόλο της εξέτασης περιοδικών εκθέσεων που κατατίθενται από τα κράτη για την πρόοδό τους στην εφαρμογή της Σύμβασης. Η Επιτροπή έχει επίσης την εξουσία να διενεργεί έρευνες σχετικά με αυτά τα κράτη.

Ποια είναι τα εθνικά πλαίσια για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης;

Τα εθνικά πλαίσια για την προώθηση, προστασία και παρακολούθηση της Σύμβασης είναι σχετικά ανοιχτά. Η Σύμβαση αναγνωρίζει ότι τέτοια πλαίσια μπορεί να διαφέρουν από χώρα σε χώρα επιτρέποντας την ευελιξία στον ορισμό πλαισίων σύμφωνα με το νομικό και διοικητικό σύστημα κάθε κράτους. Συνήθως, τα εθνικά πλαίσια θα περιλαμβάνουν τουλάχιστον τον ορισμό κάποιας μορφής ανεξάρτητου εθνικού φορέα ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως η Επιτροπή ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή ο Συνήγορος του Πολίτη. Στη παρακολούθηση της Σύμβασης προβλέπεται η εμπλοκή των Ατόμων με Αναπηρία και των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων.

Ποια όργανα προβλέπονται να δημιουργηθούν στην Ελλάδα;

Η Σύμβαση προβλέπει τη δημιουργία τριών οργάνων σε κάθε κράτος:

- **Σημείο αναφοράς**, για την εφαρμογή της Σύμβασης, το οποίο μπορεί να βρίσκεται εντός του διοικητικού μηχανισμού αλλά σε υψηλό επίπεδο.
- **Μηχανισμό Συντονισμού** για τη διευκόλυνση των δράσεων σε διαφορετικούς τομείς και διαφορετικά επίπεδα.
- **Μηχανισμό παρακολούθησης**, με ανεξαρτησία, για την τήρηση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από τη Σύμβαση.

Τα όργανα αυτά προβλέπεται να οριστούν με απόφαση του Πρωθυπουργού.

Τι είναι η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία;

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία είναι ένα όργανο ανεξάρτητων ειδικών επιφορτισμένων με την **επιθεώρηση** της εφαρμογής της Σύμβασης από τα κράτη. Τα κράτη μέλη θα επιλέγουν αυτούς τους ειδικούς, με βάση την ικανότητα και την εμπειρία τους στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αναπηρίας, ενώ θα ληφθούν υπόψη η δίκαιη γεωγραφική εκπροσώπηση, η εκπροσώπηση διαφορετικών μορφών πολιτισμού και νομικών συστημάτων, η ισορροπία των φύλων, και η συμμετοχή ειδικών-ατόμων με αναπηρία.

Η Επιτροπή εξετάζει περιοδικά **αναφορές**, που υποβάλλονται από τα κράτη, σχετικά με την πρόοδο που έχουν κάνει στην εφαρμογή της Σύμβασης. Για αυτά τα κράτη που είναι συμβαλλόμενα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο, η Επιτροπή έχει την εξουσία να δέχεται προσφυγές από άτομα για επικαλούμενες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους και να διενεργεί έρευνες για τις σοβαρές και συστηματικές παραβιάσεις της Σύμβασης.

Τι είναι η Διάσκεψη των κρατών μελών;

Η Σύμβαση ορίζει επίσης τη **Διάσκεψη** των κρατών μελών, που λαμβάνει χώρα τακτικά, για να μελετήσει οποιοδήποτε ζήτημα σχετικά με την εφαρμογή της. Η Σύμβαση αφήνει ανοιχτή την ακριβή φύση της Διάσκεψης των κρατών μελών αν και στις αρμοδιότητές της περιλαμβάνονται η εκλογή των μελών της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και η συζήτηση και υιοθέτηση προτεινόμενων τροποποιήσεων της Σύμβασης.

Τι είναι η περιοδική έκθεση;

Κάθε κράτος μέλος πρέπει να καταθέτει στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία μια αρχική περιεκτική έκθεση για τα μέτρα που ελήφθησαν προς εφαρμογή της Σύμβασης. Κάθε κράτος πρέπει να καταθέτει την αρχική έκθεση μέσα σε δύο χρόνια από τη στιγμή που την θέσει σε ισχύ. Η αρχική έκθεση πρέπει:

- να προσδιορίζει το συνταγματικό, νομικό και διοικητικό πλαίσιο για την εφαρμογή της Σύμβασης·
- να εξηγεί τις υιοθετημένες πολιτικές και προγράμματα για την εφαρμογή καθεμιάς από τις προβλέψεις της Σύμβασης·

- να προσδιορίζει οποιαδήποτε πρόοδο γίνεται στην συνειδητοποίηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία ως αποτέλεσμα της κύρωσης και εφαρμογής της Σύμβασης·

Κάθε κράτος πρέπει να καταθέτει μεταγενέστερες **εκθέσεις** τουλάχιστον κάθε τέσσερα χρόνια ή όποτε η Επιτροπή το ζητήσει. Οι μεταγενέστερες εκθέσεις πρέπει:

- να απαντούν στα σημεία που έχουν επισημανθεί από την Επιτροπή καθώς και στις παρατηρήσεις προηγούμενων εκθέσεων·
- να καταγράφουν την πρόοδο που έχει γίνει στην συνειδητοποίηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στην εκάστοτε περίοδο·
- να επισημαίνει οποιαδήποτε εμπόδια που έχουν συναντήσει η κυβέρνηση και άλλοι φορείς στην εφαρμογή της Σύμβασης στην αναφερόμενη περίοδο.

Είναι δυνατή η προσφυγή στην Επιτροπή για παραβίαση δικαιώματος;

Ναι. Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση επιτρέπει στα άτομα και στις ομάδες να προσφύγουν στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία για την παραβίαση από το κράτος μιας από τις υποχρεώσεις του από τη Σύμβαση. Η προσφυγή είναι γνωστή ως “επικοινωνία”. Η Επιτροπή εξετάζει την προσφυγή και τις παρατηρήσεις του κράτους, και σε αυτή τη βάση διαμορφώνει τις απόψεις και προτάσεις της, τις οποίες προωθεί στο κράτος και τις δημοσιοποιεί.

Μπορεί η Επιτροπή να διενεργήσει έρευνες;

Ναι. Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο καθορίζει μια διαδικασία έρευνας. Αν η Επιτροπή λάβει αξιόπιστες πληροφορίες που καταδεικνύουν σοβαρές ή συστηματικές παραβιάσεις από ένα κράτος μέλος οποιασδήποτε από τις προβλέψεις της Σύμβασης, μπορεί να προσκαλέσει το κράτος για να απαντήσει σε τέτοιες πληροφορίες. Αφού λάβει υπόψη τις παρατηρήσεις του κράτους μέλους και οποιεσδήποτε άλλες αξιόπιστες πληροφορίες, η Επιτροπή μπορεί να ορίσει ένα ή παραπάνω μέλη να διεξάγουν μια έρευνα και να καταθέσουν μια έκθεση. Αν το κράτος συμφωνεί, η Επιτροπή μπορεί να επισκεφτεί την προκείμενη χώρα. Αφού διενεργήσει την έρευνα, η Επιτροπή μεταφέρει τα ευρήματά της στο κράτος

που έχει έξι μήνες να καταθέσει περαιτέρω παρατηρήσεις. Η Επιτροπή τελικά συνοψίζει τα ευρήματά της που τα δημοσιοποιεί.

Ποιος είναι ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην παρακολούθηση της Σύμβασης;

Η κοινωνία των πολιτών έχει να παίξει έναν σημαντικό ρόλο στην διαδικασία παρακολούθησης, τόσο εθνικά όσο και διεθνώς. Σε σχέση με την **εθνική παρακολούθηση**, η Σύμβαση ορίζει ρητά ότι οι κοινωνία των πολιτών, και συγκεκριμένα τα άτομα με αναπηρία και οι οργανισμοί που τα εκπροσωπούν, πρέπει να εμπλέκονται και να συμμετέχουν πλήρως στην διαδικασία παρακολούθησης.

Σχετικά με την **διεθνή παρακολούθηση**, τα κράτη μέλη προσκαλούνται να λάβουν υπόψη στη συζήτηση και την ενεργή ανάμειξη των ατόμων με αναπηρία και των οργανισμών που τα εκπροσωπούν όταν διορίζονται ειδικοί για το σώμα της συνθήκης. Ακόμα, η εμπειρία από άλλα διεθνή όργανα παρακολούθησης των Συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα δείχνει τον κρίσιμο ρόλο που η κοινωνία των πολιτών μπορεί να παίξει στην διαδικασία περιοδικών εκθέσεων, στην υποστήριξη των ατομικών επικοινωνιών και στην παροχή αξιόπιστων πληροφοριών στην Επιτροπή για σοβαρές ή συστηματικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως βάση έρευνας.

ΕΚΔΟΣΗ:

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ (ΕΣΑμεΑ)
ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 236 Τ.Κ.16341 ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ
ΤΗΛ. 210 9949837 • ΦΑΞ: 210 5238967
E-MAIL: esaea@otenet.gr • www.esaea.gr

**Το έντυπο παράχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης
«ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΨΥΧΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ»
Ε.Π. «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ»**

**Άξονας Προτεραιότητας: ΕΔΡΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ
ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΥΓΕΙΑΣ,
ΚΑΙ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ**

**με τη συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση
(Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους**